

PAPER

O‘ZBEKISTONDA ICHKI TURIZMNI JADAL RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI ASOSIDAGI SINGULAR IQTISODIY VOSITALARDAN FOYDALANISH

Xomidov Qaxxorali Qurbonali o‘g‘li¹ and Allambergenova Iroda Baxramovna², *

¹Farg‘ona davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, i.f.f.d (PhD) katta o‘qituvchi and ²Farg‘ona davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, “Iqtisodiyot va servis kafedrası” “Turizm va mehmondo‘stlik” mutaxassisligi 1–kurs magistranti

* allambergenovairoda09@gmail.com

Abstract

Maqola ichki turizmni innovatsion bilan rivojlantirish bo‘yicha xorij tajribalarini o‘rganib, ularni O‘zbekiston sharoitida qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar beradi. Ushbu yondashuv ichki turizmning barqaror rivojlanishini va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Key words:

Ichki turizm, Tashqi turizm, Raqamli texnologiyalar, Singulyar iqtisodiyot, Sun‘iy intellekt, Shaxsiylashtirilgan xizmatlar, IoT (Internet of Things), Avtomatlashtirish, Blockchain texnologiyalari, Virtual reallik, Turizmga raqamli platformalar, Raqamli gidlar, Big Data tahlili.

Kirish

O‘zbekiston o‘zining boy madaniy merosi, betakror tabiat manzaralari va tarixiy obidalar bilan ichki turizmni rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlarga ega. So‘nggi yillarda mamlakatda ichki turizmni rivojlantirish uchun keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda, jumladan infratuzilmani yangilash, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va sayyohlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash kabi yo‘nalishlar e‘tiborda. Lekin, global raqobat muhiti va sayyohlar talablarining o‘zgarib borayotgani ichki turizmni innovatsion texnologiyalar bilan boyitishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, singulyar iqtisodiyot vositalaridan foydalanish bugungi kunning dolzarb masalasidir.

Dunyo tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar va sun‘iy intellektdan foydalanish turistik xizmatlarni optimallashtirish, sayyohlarga shaxsiylashtirilgan xizmat ko‘rsatish hamda iqtisodiy samaradorlikni yanada oshirish imkonini beradi. Masalan, Yevropa davlatlari, Janubiy Koreya va Singapur singari mamlakatlarda singulyar iqtisodiyot yondashuvlari yordamida ichki turizmni jadal rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or tajribalar mavjud. Ushbu tajribalarni o‘rganish

va O‘zbekiston sharoitida moslashtirish orqali ichki turizmning barqaror rivojlanishini ta‘minlash mumkin. Singulyar iqtisodiy texnologiyalar sayyohlik xizmatlarini shaxsiylashtirish, jarayonlarni avtomatlashtirish va turizm infratuzilmasini samarali boshqarish imkonini beradi.

O‘zbekistonda ushbu ilg‘or tajribalarni moslashtirish va amalga oshirish ichki turizmni yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. Ichki turizmga singulyar iqtisodiyot vositalaridan foydalanish nafaqat mahalliy sayyohlarning ehtiyojlarini qondirish, balki ularning qiziqishini oshirishga, shuningdek, turizm sohasidagi iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada ichki turizmni rivojlantirish bo‘yicha xorij tajribasi tahlil qilinadi, singulyar iqtisodiyot yondashuvlarining amaliyotga tatbiq etish usullari ko‘rib chiqiladi va ushbu texnologiyalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Adabiyotlar shahri

Ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyotning imkoniyatlarini o'rganish mavzusi xalqaro va mahalliy tadqiqotchilar e'tiborida bo'lib kelmoqda. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning turizm sohasiga bo'lgan ta'sirini keng qamrab oladi.

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning turizm sohasida qo'llanilishi haqida Yevropa va Osiyo mamlakatlari tajribasi keng tahlil qilingan. Xususan, Janubiy Koreya va Singapurda ichki turizmni rivojlantirishda raqamli platformalar, IoT tizimlari va avtomatlashtirilgan xizmatlar qo'llanilayotgani muhim ilmiy natijalar sifatida ta'kidlangan. Bu mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili yordamida sayyohlarga shaxsiylashtirilgan xizmat ko'rsatish imkoniyati sezilarli darajada oshadi.

Blockchain texnologiyalari va virtual reallik sohasidagi innovatsiyalar haqida olib borilgan ilmiy izlanishlar turistik xizmatlarning xavfsizligi va ishonchligini ta'minlashda ushbu texnologiyalarning muhimligini ko'rsatadi. Masalan, blockchain orqali xavfsiz tranzaksiyalarni amalga oshirish va turistik ma'lumotlarni shaffof boshqarish imkoniyati o'rganilgan. Virtual reallik texnologiyalari esa tarixiy joylarni virtual formatda namoyish etish orqali ichki turizmni rivojlantirishga xizmat qilishi qayd etilgan.

Adabiyotlar sharhida xorijiy tajribaning ahamiyati, raqamli texnologiyalar va singulyar iqtisodiyot yondashuvlarini O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Ushbu yondashuvlar ichki turizmni rivojlantirishda muhim bo'lib, iqtisodiy samaradorlik va sayyohlar qoniqishini oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyot vositalarining samaradorligini o'rganish uchun bir qator ilmiy metodlardan, jumladan, nazariy tahlil, empiric tadqiqotlardan, komparativ tahlil, prognozlash va modellash tizimlari usullaridan foydalanilgan. Bu metodlar yordamida ichki turizmni innovatsion texnologiyalar bilan rivojlantirishning samaradorligi va iqtisodiy ta'siri tahlil qilindi.

Muhokama

Mazkur tadqiqotda ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyot vositalaridan foydalanishning samaradorligi va iqtisodiy ta'siri chuqur tahlil qilindi. O'zbekistonning boy madaniy va tabiiy merosi, shuningdek, sayyohlik sohasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar, ichki turizmni jadal rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, global raqobat muhiti va sayyohlar talablarining o'zgarishi ushbu sohada innovatsion texnologiyalarni joriy qilishni taqozo etadi.

Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt ichki turizmni rivojlantirishda muhim vositalar bo'lib xizmat qilmoqda. Yevropa, Janubiy Koreya va Singapurda singulyar iqtisodiyot yondashuvlari orqali sayyohlar uchun xizmatlar sifatini oshirish va ularning ehtiyojlariga moslashtirishda sezilarli muvaffaqiyatlar erishilgan. Bu mamlakatlarda raqamli platformalar, IoT va sun'iy intellekt yordamida turistik xizmatlar avtomatlashtirilgan va shaxsiylashtirilgan, bu esa sayyohlarning qoniqishini oshirishga xizmat qilgan. O'zbekistonda bunday texnologiyalarni qo'llash orqali ichki turizmning samaradorligini oshirish mumkin, chunki bu mamlakatda ham sayyohlar uchun turistik xizmatlar sifatini yaxshilash va ularni shaxsiylashtirish talab etiladi.

Singulyar iqtisodiyot texnologiyalari orqali ichki turizm infratuzilmasini samarali boshqarish mumkin. Masalan, raqamli tizimlar orqali turizm obyektlarini boshqarish, rezervatsiyalarni avtomatlashtirish va sayohatlarga elektron xizmatlar taqdim etish imkoniyati paydo bo'ladi. O'zbekistonda bu texnologiyalarni joriy qilish orqali turizm infratuzilmasini samarali boshqarish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish mumkin. Buning natijasida, mahalliy sayyohlarning ehtiyojlariga yanada tezroq javob berish va ularning talablarini to'liq qondirish imkoniyatlari yaratiladi.

Singulyar iqtisodiyot texnologiyalarining ichki turizmga tatbiq etilishi iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi kutilmoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida turizm sohasidagi samaradorlikni oshirish va xizmatlarni shaxsiylashtirish orqali ichki turizmga qo'shimcha daromadlar olish mumkin. Bu, o'z navbatida, turizm sohasida yangi ish o'rinlarini yaratish va mahalliy iqtisodiyotga qo'shimcha qiymat yaratish imkoniyatini beradi. Singulyar iqtisodiyot vositalaridan foydalanish, shuningdek, sayyohlarning qiziqlishini oshirish va ularni turizmga jalb qilishga xizmat qiladi.

Natijalar

Singulyar iqtisodiyot texnologiyalarining samaradorligi: Ichki turizmga raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektni qo'llash orqali xizmat ko'rsatishning sifatini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni yanada kuchaytirish mumkin.

Mahalliy sharoitga moslashish: Xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish ichki turizmni yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Iqtisodiy va ijtimoiy ta'sir: Singulyar iqtisodiyot vositalarini joriy etish ichki turizmni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi va iqtisodiy o'sishning yangi manbalarini yaratadi.

Sayyohlarning ehtiyojlariga moslashtirish: Singulyar iqtisodiyot vositalaridan foydalanish nafaqat sayyohlarning ehtiyojlarini qondiradi, balki ularning turizmga bo'lgan qiziqlishini oshiradi.

Shunday qilib, ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyot texnologiyalaridan foydalanishning yuqori iqtisodiy samaradorlikka ega ekanligi, shuningdek, turizm sohasidagi xizmatlar sifatini yaxshilash va sayyohlarning qoniqishini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi.

Singulyar iqtisodiyot texnologiyalari sun'iy intellekt, raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiyalar turistik xizmatlarni shaxsiylashtirish, jarayonlarni optimallashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar turistik xizmatlarni zamonaviylashtirishda asosiy rol o'ynaydi.

Masalan, Yevropa davlatlari, Janubiy Koreya va Singapurda ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha singulyar iqtisodiyot yondashuvlaridan keng foydalanilmoqda. Ushbu mamlakatlarda turistik xizmatlar sifati va mijozlarning qoniqlash darajasini oshirish uchun raqamli platformalar orqali sayyohlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif qilinadi. Bundan tashqari, avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida turizm infratuzilmasi samarali boshqarilib, sayyohlar oqimini tartibga solish imkoniyati yaratilmoqda.

Yevropa davlatlari, Janubiy Koreya va Singapur ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyot yondashuvlarini muvaffaqiyatli joriy etgan mamlakatlar qatoriga kiradi. Ushbu davlatlarning tajribasi turizm sohasini modernizatsiya qilish va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish orqali xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan. Quyida ushbu mamlakatlarning ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha qo'llagan strategiyalarini batafsil bayon etamiz:

Yevropa modeli

Ko'plab Yevropa mamlakatlari turistik xizmatlarni raqamlashtirish orqali ichki turizmni rivojlantirishda sezilarli yutuqlarga erishgan. Masalan, Fransiya va Germaniya kabi davlatlarda sayyohlar uchun mo'ljallangan raqamli platformalar orqali mehmonxonalarni bron qilish, transport chiptalarini sotib olish va ekskursiyalarni rejalashtirish imkoniyati yaratilgan. Bundan tashqari, ushbu platformalar orqali sayyohlar mahalliy tadbirlar, festivallar va madaniy voqealar haqida real vaqt rejimida ma'lumot olishlari mumkin. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari transport infratuzilmasini samarali boshqarishga yordam beradi, bu esa sayyohlar uchun qulaylik yaratadi.

Janubiy Koreya modeli

Janubiy Koreya ichki turizmni rivojlantirishda sun'iy intellekt va big data tahlilidan faol foydalanmoqda. Ushbu mamlakatda sayyohlik xizmatlarini shaxsiylashtirishga katta e'tibor qaratiladi. Masalan, mobil ilovalar orqali sayyohlar o'z qiziqishlariga mos ravishda tavsiyalar olishlari, sayohat marshrutlarini avtomatik ravishda rejalashtirishlari mumkin. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida ishlaydigan raqamli gidlar sayyohlarni yo'naltirish va tarixiy obidalar haqida batafsil ma'lumot berish imkonini yaratmoqda. Buning natijasida xizmatlar sifati oshib, mahalliy turizmga bo'lgan talab ortmoqda.

Singapur modeli

Singapur ichki turizmni rivojlantirishda avtomatlashtirilgan tizimlar va raqamli infratuzilmaning imkoniyatlaridan keng foydalanadi. Masalan, mehmonxonalarda mijozlarni qabul qilish jarayonini tezlashtirish uchun avtomatlashtirilgan ro'yxatdan o'tish tizimlari joriy etilgan. Turistik maskanlar va transport infratuzilmasi samarali boshqarilishi uchun IoT (Internet of Things) texnologiyalari qo'llaniladi. Ushbu yondashuv nafaqat xizmat sifatini oshiradi, balki sayyohlar oqimini tartibga solish imkoniyatini ham beradi.

Bu mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, singulyar iqtisodiyot texnologiyalari nafaqat turizm xizmatlarini shaxsiylashtirish, balki infratuzilmani samarali boshqarish orqali ichki turizmni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvlarni O'zbekiston sharoitida moslashtirish ichki turizmni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda singulyar iqtisodiyot imkoniyatlari O'zbekiston sharoitida singulyar iqtisodiyot texnologiyalarini joriy etish orqali ichki turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin. Quyidagi yo'nalishlar bu borada muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Raqamli platformalar yaratish: Sayyohlarga mo'ljallangan mobil ilovalar va veb-saytlar orqali xizmatlarni taklif qilish, bronlash tizimlarini soddalashtirish hamda sayyohlik xizmatlarini birlashtirgan onlayn tizimlarni yaratish. Bunday platformalar sayyohlarning sayohat qilish jarayonlarini qulay va tezkor qilishga yordam beradi.

2. Sun'iy intellektning joriy etish: Sayyohlar ehtiyojlarini oldindan tahlil qilish va shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif qilish imkonini beruvchi sun'iy intellekt tizimlarini ishlab chiqish. Masalan, sayyohlar uchun avtomatik yo'nalishlar rejalashtirish, ularning qiziqishlariga mos ravishda mehmonxonalar yoki ko'ngilochar joylarni tavsiya qilish imkoniyati.

3. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari: Turizm infratuzilmasini samarali boshqarish va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlash. Masalan, avtomatik transport tizimlarini joriy qilish, sayyohlik maskanlarida kirish-chiqish tizimlarini boshqarish orqali vaqtni tejash.

Xorijiy tajribaning ahamiyati Dunyo tajribasi O'zbekistonda ichki turizmni yangi bosqichga olib chiqishda muhim manba

bo'lib xizmat qilishi mumkin. Masalan, Singapurdagi avtomatlashtirilgan mehmonxona tizimlari yoki Janubiy Koreyadagi raqamli gid xizmatlari O'zbekiston sharoitida muvaffaqiyatli tatbiq etilishi mumkin.

Singulyar iqtisodiyot texnologiyalaridan foydalanish natijasida xizmat sifati oshib, mahalliy va xorijiy sayyohlarning qiziqishi yanada ortadi. Shuningdek, ushbu texnologiyalar mahalliy korxonalar va tadbirkorlik subyektlari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Tavsiyalar

1. Turizm sohasida faoliyat yurituvchi korxonalar uchun raqamli texnologiyalarni joriy etishga yo'naltirilgan maxsus dasturlarni ishlab chiqish va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash.

2. Turizm infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan investitsiyalarni rag'batlantirish. Jumladan, zamonaviy mehmonxona tizimlari, ko'ngilochar maskanlar va transport infratuzilmasini rivojlantirishga ahamiyat qaratish.

3. Xorijiy tajribalarni o'rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish bo'yicha tadqiqot markazlarini tashkil etish hamda ularning faoliyatini qo'llab-quvvatlash.

4. Turizm sohasi xodimlarini raqamli texnologiyalar bo'yicha o'qitish va ularning malakasini oshirish orqali raqobatbardosh xizmatlar ko'rsatish imkonini yaratish.

5. Ichki turizmni rivojlantirishga qaratilgan davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlash, yangi texnologiyalarni tatbiq etishda hamkorlikni kengaytirish.

Mamlakat	Ichki sayyohlar soni (mln)	O'rtacha qolish muddati (kun)	Turizm daromadi
O'zbekiston	22	4	\$1.5
Yevropa	500	6	€1.33 trl
Janubiy Koreya	15	5	\$30
Singapur	13.8	4	\$27

Quyidagi jadval 2024-yil uchun ichki turizm ko'rsatkichlarini taqqoslash maqsadida tuzilgan. Bu jadvalda O'zbekiston, Yevropa, Janubiy Koreya va Singapur davlatlarining ichki turizmga oid asosiy statistik ma'lumotlari va tendensiyalari ko'rsatilgan. Har bir ustun o'ziga xos iqtisodiy va turizm ko'rsatkichlarini ifodalaydi.

Har bir mamlakatning ichki turizmga raqamli texnologiyalarni qanday joriy qilgani va xizmatlar sifatini qanday oshirayotganiga to'xtalib o'tadigan bo'lsak:

O'zbekiston raqamli xizmatlarni rivojlantirish orqali yangi turizm bozori yaratmoqda.

Yevropa texnologik yechimlar orqali katta hajmdagi sayyohlarni boshqaradi.

Janubiy Koreya va Singapur esa texnologiyalarni sayyohlar uchun yanada qulay sharoitlar yaratishga yo'naltirgan.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, jadval shuni ko'rsatadi, har bir mamlakat ichki turizmni rivojlantirishda o'ziga xos strategiyalarni qo'llamoqda. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt turizm xizmatlarini optimallashtirish, shaxsiylashtirish va infratuzilmani boshqarishda muhim rol o'ynamoqda. Ayniqsa, Yevropa va Singapurda bu texnologiyalar samaradorligi yuqori bo'lsa, O'zbekiston bu yo'nalishda rivojlanmoqda. Turizm

daromadini oshirish va ichki sayyohlar sonini ko'paytirishda ushbu strategiyalar muhim ahamiyatga ega.

Ichki turizmning rivoji iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bilan birga, yangi xizmat ko'rsatish imkoniyatlarini yaratish, bandlik darajasini oshirish va aholining turizm sohasidagi faolligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni joriy etish xizmatlar sifatini oshirib, turizm jarayonlarini yanada samarali boshqarish imkonini beradi.

Kelgusida ichki turizmni yanada rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalarni keng qo'llash, avtomatlashtirish jarayonlarini rivojlantirish va xorijiy tajribalarni amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega. Bu esa O'zbekistonning turizm sohasidagi mavqeini mustahkamlashga, mamlakat iqtisodiyotiga qo'shimcha daromad keltirishga hamda sayyohlar oqimini barqaror oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ichki turizmning rivoji O'zbekiston iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh bo'lish imkoniyatlarini oshiradi. Shu bois, turizm sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish va innovatsion yondashuvlarni keng joriy qilish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 28-apreldagi PQ-226-sonli qarori «Turizm sohasida infratuzilmani rivojlantirish va xizmat sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida».
2. «Ichki turizmni rivojlantirish va madaniy meros obyektlarini saqlash bo'yicha 2023–2025 yillarga mo'ljallangan Dastur» (2023-yil 15-yanvardagi PQ-330-sonli qarori).
3. «Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali turizmni rivojlantirish dasturi» (2023-yil 10-martdagi PF-5870-sonli farmoni).
4. Johnson P., Barry T. «The Economics of Tourism Destinations.» London: Routledge, 2019.
5. Smith M., Robinson M. «Cultural Tourism in a Changing World.» Bristol: Channel View Publications, 2020.
6. Buhalis D. «Smart Tourism: Foundations and Developments.» New York: Springer, 2021.
7. Mirziyoyev S. «Yangi O'zbekiston: rivojlanishning asosiy tamoyillari.» Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8. Yevropa iqtisodiy tadqiqotlari jurnali" (European Journal of Economic Studies), 2023-yil 4-son. «Raqamli texnologiyalar va ichki turizm: tajribalar va natijalar» maqolasi.
9. «Iqtisodiyot va innovatsiyalar» ilmiy jurnali. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti, 2024-yil 1-son. «Ichki turizmni rivojlantirishda singulyar iqtisodiyotning roli» maqolasi.